

Unge voksne i skrivevanskeligheder på hf

CPH 2019

Bonnie Vittrup og Peter Heller Lützen

NATIONALT
VIDENCENTER
FOR LÆSNING

videnomlaesning.dk

Et kig ind i skrivererfaringer og –identiteter...

”Jeg staver ad helvede til”. Det bliver en stor rund cirkel oppe i hovedet.”

”Hvis det skal være på computer fx, så går det ekstra langsomt, end hvis man skal sidde med et stykke papir og skrive, men så er der bare ikke nogen, der kan læse, hvad der står, på det papir.”

”Men for mig ved jeg, det tager lang tid. Jeg sletter og skriver og sletter [...] Det er svært at formulere tankerne, og er det nu det rigtige, jeg kommer ind på [...] Jeg kommer i tvivl om, hvad man skal. Hvad så, hvis det er forkert. Så slettede jeg det hele.”

”Mit dilemma er, at jeg faktisk forstår rigtig mange af tingene og ved mange ting, men jeg kan ikke få det ned på det dumme papir.”

”Hvis jeg sidder hjemme, så åbner jeg computeren, så læser jeg lidt på den. Hvis jeg ikke forstår noget, så klapper jeg den bare sammen. Hvis der er læsestof med, så læser jeg på det, og hvis jeg ikke forstår opgaven, så lukker jeg den også. Men så har jeg i det mindste lavet noget.”

”Jeg synes, det er rigtig træls at skrive [...]. Jeg føler mig slet ikke teknisk anlagt overhovedet, så det tager lang tid for mig at skrive også. Hvor nogen, de bare sidder og trykker løs, der sidder jeg nærmest bare og trykker på en tast ad gangen.”

”Og så bliver jeg rigtig let frustreret, når der kommer rød streg under, det er det, der er sværest for mig. Det er de der røde streger [...] endnu et tegn på du ikke er perfekt nok. Så derfor får de andre også lov til at skrive for mig. Hvis jeg skulle skrive hele den der tekst selv, så ville over halvdelen, meget over halvdelen, være rød.”

Indhold

- Et kig ind i skriveerfaringer og skriveridentitet
- Baggrund, metodisk, fokus
- Et kig ind i skoleerfaringer
- Hvad kendetegner unge i skrivevanskeligheder?
- Et kig på hvad de efterspørger
- Hvordan tager vi bedre hensyn til unge i skrivevanskeligheder?

Baggrund

- Interviewene er produceret i forlængelse af udviklingsprojektet *Styrket skriftlighed på hf* (om at styrke hf-lærernes skrivevejledning) - <https://www.videnomlaesning.dk/projekter/styrket-skriftlighed-paa-hf/>
- HF: højere forberedelseseksamen
  - en gymnasial, adgangsgivende, studieforberegende uddannelse for voksne, oprettet i slutningen af 1960'erne som "second chance"-uddannelse for uuddannede voksne
  - i dag både en voksen- og en ungdomsuddannelse
  - udbydes af gymnasier og VUC'er
- VUC: VoksenUddannelsesCenter
- Dem, der går der, benævnes elever eller kursister
  - det sidste, fordi man også kan tage enkeltfag

Metodisk

- Interview af otte elever i alderen 17 til 35 år i tre runder
- På to VUC'er i Danmark
- Indsamlet fra efteråret 2017 til foråret 2019, mens eleverne/kursisterne har gået på uddannelsen
- Rekrutteret af deres egne lærere som nogle, der har vanskeligheder med skrivning
- hvad de fleste også har

Referencer bl.a.:

- Canger, T. & Aagaard, L.K.: Marginaliserede unges fortællinger om skole og fritid, i Dansk pædagogisk tidsskrift, 2 2018.
- Ivanič, R. (1998): Writing and identity. The discorsal construction of identity in academic writing. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, L. (2005). Identitet: Biografisk konstruktion og socialisation. I: Andersen, A. S., Dausien, B. & Larsen, K. (red.). Livshistorisk fortælling og fortolkende socialvidenskab. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, s. 245-273.
- Lillis, T. (2009). Bringing writers' voices to writing research: Talk around texts. I: Carter, A., Lillis, T., & Parkin, S. (red.), Why Writing Matters: Issues of Access and Identity in Writing Research and Pedagogy (pp. 169-187). Studies in Written Language and Literacy (12). Amsterdam: Benjamins.

Hvorfor

- ”Deltagelse i uddannelse er stærkt forankret i den individuelle livshistorie”

Jf. Larsen, L. 2005: Identitet: Biografisk konstruktion og socialisation

► Interviewene kan sige noget om lokale skrivepraksisser på hf – og ift. de allermest udsatte ‘elev-skrivere’

Fokus

”Det, jeg skriver, er ikke det samme, som den jeg er”.

- Unge elevers blikke på sig selv som skrivere

► Skriveridentitetens betydning for skriveudfordrede unges deltagelsesmuligheder

To aspekter af skriveridentitet: (Ivanič, 1998),

- den selvbiografiske selvhed (the autobiographical self)
- de socialt tilgængelige muligheder for selvhed (possibilities for self-hood)
- samt dele af læserperspektivet: skriverens forestillinger om læseren/lærerens opfattelser af og forventninger til skriveren, og hvordan læseren/læreren vil reagere på den identitet, der skrives frem i teksterne

Et kig ind i skoleerfaringer...

”Så snart du er uvenner med en lærer, så rykker de en helt ned, og de skal nok fortælle dig, at du ikke bliver til noget, og så begynder du at tro på det, og så begynder du at blive uinteresset i det, de nu har at fortælle dig. Derfor var jeg ikke god i skolen.”

”Men de var overhovedet ikke stramme på den privatskole, så mine lærere ... sådan, det var ... Man kunne sidde i timen og bare sidde og se på sin telefon, de fokuserede ikke rigtig på en. Hvis der ikke er nogen, der fokuserer på mig, så fokuserer jeg heller ikke på mig selv. Så jeg har ikke rigtig lavet noget i fem år ... Så begyndte jeg i 10. klasse, det var lidt det samme.”

”Jeg var meget lukket ned i folkeskolen. Jeg har ikke rigtig fulgt med, bl.a. fordi jeg haltede socialt. Jeg fandt først ud af i slutningen 8. at jeg var ordblind, jeg havde hele tiden fået at vide at jeg var doven, og så levede jeg bare op til deres forventninger.”

”Jeg tror, det hele stoppede i 4. klasse. Der havde vi en matematiklærer, og hun var ligeglad med alle [...] Dem, der havde lyst til at lære noget, lærte noget, og dem, der ville alt andet, de fik fuldstændig lov til det.”

...og selvbilleder

”Det er også ...
altså, det er min
egen skyld, jeg
er meget
uansvarlig.”

”Det er egentlig
bare mig, der
har det sådan.
Fordi igen med
den bagage jeg
har, fordi at
først i 8. blev
det opdaget, at
jeg var ordblind
[...].”

”Men om de så
har fortalt det 50
gange. Hvis jeg
ikke har fattet
det, så kan jeg
ikke bruge det til
noget.
Det kan også
være, det bare er
mig.”

Hvad kendetegner unge i skrivevanskeligheder

-Skolebiografier

▶ De tager ikke en lineær vej gennem uddannelsessystemet og har også haft hyppige skoleskift i grundskolen

- Af de otte oprindelige elever/kursister er:
  - to gået om/startet forfra
  - en flyttede hf midt i forløbet
  - to går på samme hold/følger planen
  - tre er færdige
  - en er i gang med en erhvervsuddannelse
  - af de otte havde de seks i øvrigt afsluttede eller påbegyndte erhvervsuddannelser

Hvad kendetegner unge i skrivevanskeligheder?

-Skelsættende begivenheder

▶ Der ligger ofte dramatiske begivenheder til grund for deres negative skoleerfaringer:

- I form af:
  - forældres alkoholisme
  - forælders død
  - flytninger
  - egen sygdom

Hvad kendetegner unge i skrivevanskeligheder

-Skrivning og mundtlighed

- ▶ De har lav selvtillid mht. skrivning – og større selvtillid mht. mundtlig deltagelse
- Flere af dem er udmærket deltagende mundtligt, men har meget svært ved selvstændig skrivning
  - selvstændig skrivning er afgørende på dette trin, man kommer ikke videre, hvis man ikke kan
- Skrivning er forbundet med nederlag og det at lave fejl – det er mundtlig deltagelse ikke nødvendigvis

”Det er nok det der med at få de der ord til at hænge sammen, at få sætningen til at lyde fagligt, som de jo gerne vil have, at vi gør her, i stedet for at det skal lyde som om, at jeg skriver til en, der har det ligesom mig, for så kunne jeg sagtens skrive det, jeg gerne ville. Men det der med, at man skal have det formuleret som en faglig tekst, så [...] driller den.”

Hvad kendetegner unge i skrivevanskeligheder

-Hjemme- og hverdagslitteracy

▶ De er meget lidt aktive ift. hjemme- og hverdagslitteracy

- digitale kommunikationsmidler bruges kun i nære relationer, ellers ikke
- skrivning undgås ifm. arbejde, børn, skoler osv.
- fb-indhold deles, men produceres ikke selv
- andres indlæg likes, men besvares ikke
- fødselsdagsinvitationer købes fortrykte

” ...jeg skriver ikke hjemme, jeg kommer aldrig til at skrive hjemme.”

”Jeg skriver desværre ikke så meget i min fritid. Jo, sms'er og beskeder med de nærmeste, men ikke så meget.”

”Jeg skriver helst ikke. Jeg er træt af, at folk tænker, jeg er dummere, end jeg er. For jeg er dårligere til at formulere mig skriftligt, end jeg er mundtligt. Og det kan være hårdt at skrive om fx legeaftaler med andre forældre, som er godt uddannet, eller hvis man er i festudvalg.”

Et kig på hvad de efterspørger

”Så sku det være det der drømmescenarie, hvor man virkelig havde tid til at sidde med en lærer og virkelig gennemarbejde det, man var i tvivl om.”

”Læreren er rigtig god til kun at tage et område af gangen [...] og der kan jeg se, at hun er god til ikke at tage hele mundfulden, men kun nogle emner ad gangen og får lavet en sløjfe på det [...], og der er ingen streger, og hun er rigtig god til at forklare.”

”Når jeg ved mere om tingene, så bliver det også meget nemmere at skrive det.”

► De skal vide noget om de emner, de skal skrive om

- det er der mange, der siger i forskellige varianter
- og helst emner, de kan forbinde sig til (som har en personlig relevans)

”Det skal helst interessere mig. Jeg er ikke så god til at skrive om noget, jeg ikke forstår. Det skal bare overstås.”

”[...] Inspireret af ‘Jeg holder af hverdagen’. Det var et fint emne, det er et alsidigt emne, alle kan skrive noget om.”

► Processtilladsering - der er adgang til støtte undervejs

- fx at noteskrivning kan knyttes til skrivning og ikke kun som understøttelse af mundtlighed
- de oplever ikke, at læsning og mundtlig stofbehandling er første led i en skriveproces, skriveprocesser 'starter forfra hver gang'

"Vi har ikke lært at skrive noter. Jeg skriver bare stikord, når jeg så kigger tilbage, så kan jeg ikke huske, hvorfor jeg skrev det ord."

"Man kan ikke tænke og skrive på én gang – det ville være en hjælp, hvis vi fik 10 min. til at skrive noter om det, vi havde talt om."

” [...] så kan man jo selv se, hvordan det skal være, i forhold til at jeg får nogle billeder i mit hoved, som siger noget, og så læreren har et helt andet billede i hovedet om, hvordan tingene skal være.”

► De skal bekræftes i, at det er ‘rigtigt’/ at de er på rette spor

- de er meget usikre ift. den skolske skrivning
- de har behov for at vide, hvordan en god opgave ser ud
- men ikke for mange krav og ikke informationsoverload

”Hvis de bare siger ”redegør for det her og så lige skrive en teori om bla bla..”, der skal være en formular eller en opskrift til alting, det skal være megakonkret. Ellers fatter jeg ingenting.”

Opsummerende - generelt

- Viden om emnet på forhånd – og gerne et emne, der opleves som meningsfuldt og relevant for dem selv
- Det relationelle - de har nederlagserfaringer med sig
- Viden om, hvordan en god opgave ser ud (i lærerens øjne) - og ikke så meget om, hvad der mangler i deres opgave
- Støtte og nærhed i processen – med tydelige forventninger til proces og produkt
- Mere fokus på det de har at sige noget om – og mindre fokus på de detaljerede niveauer tidligt i processen
- Rammesat skrivning - de har behov for indlagt tid/timer på skolen til opgaverne (og at tale om det)
- Små 'intervaller' ad gangen - ikke for lange instruktioner

Hvordan tager vi bedre hensyn til unge i skrivevanskeligheder?

► Elevernes svar matcher på mange måder det, som vi fra skrivedidaktisk forskning ved i forvejen – at god skrivning bygger på:

- viden om det emne, man skal skrive om
- et klart formål med at skrive
- skrivning af *summaries*
- støtte til planlægning og respons på de 'højeste niveauer' i teksten først ("higher order concerns")
- målrettet arbejde med kompleks syntaks

Bl.a. Graham & Perin, 2007.

I interviewmaterialet har vi set:

- at skrivning for skriveudfordrede elever/kursister på ingen måde virker til at være forbundet med lyst eller selvtillid
  - ▶ at en særlig sensitivitet over for, hvad der kendetegner de unges identitet som skrivere og relation til skrivning måske kan styrke deres skrivning
  - ▶ at det derfor også er et spørgsmål om at medtænke skriveridentiteterne og de muligheder for selvhed, som skrivestilladseringen stiller til rådighed i teksterne

Referencer

- Brandt, D. (1998). Sponsors of Literacy. *College Composition and Communication* 49(2), 165-185.
- Brandt, D. (2014). *The rise of writing. Redefining mass literacy.* Cambridge University Press
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (red.) (2015). *Kvalitative metoder. En grundbog. 2. udgave.* Hans Reitzels Forlag.
- Canger, T. & Aagaard, L.K (2018). Marginaliserede unges fortællinger om skole og fritid. I: *Dansk pædagogisk tidsskrift*, 2 2018.
- Davies, B., & Harré, R. (2000). Positioning: The Discursive Production of Selves. I: Davies, B. (Ed.), *A Body of Writing 1990-1999* (pp. 87-106). Walnut Creek: Alta Mira Press.
- Graham, S., & Perin, D. (2007). *Writing next: Effective strategies to improve writing of adolescents in middle and high schools – A report to Carnegie Corporation of New York.* Alliance for Excellent Education.
- Ivanič, R. (1998). *Writing and identity. The discursal construction of identity in academic writing.* Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Ivanič, R., Edwards, R., Barton, D. m. fl. (2009). *Improving learning in college. Rethinking literacies in across the curriculum.* Routledge.
- Krogh, E., & Hobel, P. (2012). Årets bedste opgave: en analyse af en elevtekst i dens kontekst. I: Matre, S., Sjøhelle, D. K., & Solheim, R. (red.), *Teorier om tekst i møde med skolens lese- og skrivepraksiser* (s. 137-150. Universitetsforlaget).
- Krogh, E., Christensen, T. S., & Jacobsen, K. S. (red.) (2015). *Elevskrivere i gymnasiefag.* Odense: Syddansk Universitetsforlag

- Krogh, E., & Jacobsen, K. S. (red.) (2016). *Skriverudviklinger i gymnasiefag*. Odense; Syddansk Universitetsforlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, L. (2005). Identitet: Biografisk konstruktion og socialisation. I: Andersen, A. S., Dausien, B. & Larsen, K. (red.). *Livshistorisk fortælling og fortolkende socialvidenskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, s. 245-273.
- Lillis, T. (2009). Bringing writers' voices to writing research: Talk around texts. I: Carter, A., Lillis, T., & Parkin, S. (red.), *Why Writing Matters: Issues of Access and Identity in Writing Research and Pedagogy* (pp. 169-187). *Studies in Written Language and Literacy* (12). Amsterdam: Benjamins.
- Lützen, P.H. (2018). At gøre det svære konkret - mini-modeller som stilladsering og respons på afsnits- og sætningsniveau. *Viden om literacy* vol. 24. September 2018.
- Nielsen, J. C., Sørensen, N. U., Osmec, M. N. (2010). Når det er svært at være ung i DK – Unges trivsel og mistrivsel i tal. Center for Ungdomsforskning (CEFU).
- Piekut, A. (2014). Fokus på faglig skrivning –Universitet. *Gymnasiepædagogik* nr. 96 2014. et udviklingsprojekt på hf og avu på VUC Vest, Esbjerg. Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk
- Vittrup, B. (2018). Skriveridentitet på hf – unge kursisters perspektiv på skriveudfordringer. *Viden om Literacy* vol. 24. September 2018.
- Wulff-Andersen, T., Follesø R. & Olsen, T. (red.) (2016). *Unge, udenforskab og social forandring. Nordiske perspektiver*, Frydenlund Academic.